

**Rīgas neolatīniskie teksti latīņu valodas apgūvē:
Bazīlija Plīnija „Encomium Rigae”
jeb Rīgas antoloģiju gaidot^{1, 2}**

***Neo-Latin texts of Riga in the teaching of Latin:
“Encomium Rigae” by Basilius Plinius
or waiting for Anthologia Rigensis***

Mārtiņš Laizāns

Humanitāro zinātņu fakultāte
Latvijas Universitāte
Visvalža iela 4a, Rīga, LV-1050
E-pasts: *martins.laizans@lu.lv*

Rakstā aplūkots pašreizējais stāvoklis neolatīniskās kultūras un literatūras apgūvē. Lielākoties uzmanība pievērsta tieši neolatīniskajai literatūrai, t. i., pieejamajām mācību grāmatām un citiem valodas un kultūras apguves līdzekļiem. Būtiskākie un jaunākie no tiem rakstā īsi aprakstīti un savstarpēji salīdzināti. Tā kā neolatīniskā kā parādība bija Eiropu visaptveroša no 14. līdz pat 19. gs. sākumam (formāli neolatīniskā turpinās pat līdz mūsdienām), tad arī kādreizējā Livonijas galvaspilsētā Rīgā tika sacerēti un izdoti teksti, kas sarakstīti latīņu valodā. Dzejnieks un ārsts Bazīlijs Plīnijs, kas uzskatāms par vienu no Rīgas humānistiem, ir sacerējis vairākus slavinājuma un didaktiskās dzejas darbus. Pats zināmākais no tiem – „Slavas dziesma Rīgai” (1595) – ir ticis izmantots arī neolatīniskās literatūras apmācībā, kas, ņemot vērā Rīgas humānistu tekstu mazzināmību, mazpieejamību un mazpētītību, uzskatāms par eksotiskas ekstravagances gadījumu. Tādējādi rakstā aplūkots un analizēts arī vācu skolotāja Mihaēla Fellerā veidotais metodiskais materiāls, kurā iekļauts minētais Plīnija teksts.

Atslēgvārdi: antoloģija; Bazīlijs Plīnijs; „Encomium Rigae”; neolatīniskā; Rīgas humānisms; latīņu valodas didaktika.

¹ Raksts tapis Latvijas Zinātnes padomes Fundamentālo un lietišķo pētījumu programmas projektā „Rīga Literata: Rīgas humānistu neolatīniskais mantojums Eiropas „Respublica Litteraria” ietvarā” (Nr. lzp-2019/1-0259).

² Rakstu nebūtu iespējams izveidot bez Ludviga Bolcmaņa neolatīnisko pētījumu institūta (*Ludwig Boltzmann Institute for Neo-Latin Studies*) resursiem un atbalsta, it sevišķi Floriana Šafenrāta (*Florian Schaffenrath*) sniegtās iespējas šī raksta autoram būt institūta viespētniekam 2020. gadā. Īpaša pateicība par palīdzību raksta tapšanā institūta pētniekiem Simonam Smetsam (*Simon Smets*) un Gāboram Almāsi (*Gábor Almási*).

levads

Tā kā lielākā daļa neolatīniskās kultūras apgūvē izmantoto mācību materiālu ir vai nu atsevišķi tekstu izdevumi (padziļinātām mācībām tematiski vai par kādu autoru), vai arī neolatīnisko tekstu antoloģijas, tad ir vērts tos aplūkot padziļināti, lai iezīmētu pašreizējo situāciju (t. i., pieejamos materiālus), kā arī izvērtēt iespējamus virzienus, kādos varētu un būtu vēlams šos materiālus attīstīt nākotnē. Lai rakstu nepadarītu pārmēru garu un garlaicīgu, tad izvērtējumam lielākoties atlasīti kopš 2010. gada tapušie darbi (konteksta aptveršanai arī daži mazliet senāk izdoti darbi), lai gan dažādas neolatīnisko tekstu antoloģijas sastopamas arī iepriekšējos gadsimtos (piem., 17. gs. un vēlāk izdotās „Delitiae CC Italarum poetarum” („100 itāliešu dzejnieku izlase”) sešos sējumos, kam ir analogi arī vairākās citās tā laika Eiropas zemēs (sk. Laurens 2004, 380–381)). Iezīmējot šādu neolatīniskās kultūras apmācību fonu, kas lielākoties sastāv no tekstu antoloģijām, tiks aplūkots arī konkrēts didaktisks un metodisks materiāls, kas izstrādāts, par pamatu ņemot Bazilija Plīnija (*Basilus Plinius*, 1570–1605) „Slavas dziesmu Rīgai”, sastatot to ar citiem rakstā aplūkotajiem mācību līdzekļiem. Šāds sastatījums ļaus parādīt atsevišķu Rīgas humānistu tekstu, kas tapuši 16. un 17. gs. vēsturiskajā Livonijas teritorijā (lielākoties Rīgā), iekļaušanos mūsdienu neolatīnisko tekstu pētniecībā un to izmantojumā mācībās.

1. *Materia originalis*

Rakstā pamatā aplūkots, kādi ir neolatīniskās kultūras, it sevišķi literatūras, apgūvē pieejamie materiāli, raksta gaitā aprakstīta to uzbūve un tie savstarpēji salīdzināti. Mācību materiāli, t. sk. antoloģijas ar neolatīniskajiem tekstiem, veic vairākas funkcijas, proti, tie iepazīstina gan ar vēsturisko laikmetu un kontekstu, tie norāda uz valodiskām atšķirībām un jauninājumiem sastatā ar antīko (lielākoties klasisko) un viduslaiku latīņu valodu, kā arī aplūko pārveidojumus literāro žanru attīstībā saistībā ar jau iepriekš pieminētajiem latīņu valodas attīstības laikmetiem.

Ar jēdzienu *neolatīnītāte* (vai *jaunlatīnītāte*) tiek saprasts latīņu valodas attīstības posms no 14. gs., vairumā gadījumu no itāliešu humānista Frančesko Petrarkas (*Francesco Petrarca*, 1304–1374) latīņu valodā sacerētājiem darbiem, līdz pat mūsdienām atsevišķos gadījumos. Būtu jāmin, ka šajā rakstā tiks lietots apzīmējums *neolatīniskā kultūra*, *neolatīniskā literatūra*, tomēr latviešu valodas pētnieciskajā vidē sastopams arī apzīmējums *neolatīņu valoda* vai *neolatīņu literatūra* (piem., Cīrule, Gorņeva 2020, 12), kas sākotnēji varētu šķist maldinošs – tas rada asociācijas, ka ir bijusi kāda tauta neolatīņi, lai gan, sastatot apzīmējumus *neolatīniskā literatūra* un *neolatīņu literatūra*, abi dēvējumi ir vienlīdz pamatoti. Līdzās apzīmējumam *neolatīnītāte* vai *neolatīniskā valoda* sastopami arī apzīmējumi *humānistu latīņu valoda* (*Humanist Latin*) vai *renesanses latīņu valoda* (*Renaissance Latin*) (Riley 2017, vii), kuri pamatā norāda tieši uz to pašu latīņu valodas attīstības posmu. Mūsdienu tekstu izdevumos un antoloģijās liela uzmanība

vienmēr tiek pievērsta materiāla tekstoloģiskajam aspektam, tā kā zemsvītras piezīmēs vai paskaidrojumos tiek norādīti oriģinālo rokrakstu vai pirmizdevumu teksti, kas ir vai nu laboti, vai pielāgoti mūsdienu rakstībai, vai arī tādā veidā mūsdienu teksta izdevējs labo senāku izdevumu kļūdas un nepilnības. Sastopami arī tekstu krājumi, kuri pārklāj vairākus laikmetus vai īpašus latīņu valodas lietojuma gadījumus – piem., Ričarda Apšera-Smita juniora (*Richard Upsher Smith Jr.* 2015) grāmatā aplūkota gan viduslaiku latīņu valoda, gan neolatinitāte, pievienojot tām kā atsevišķu aspektu arī baznīcas latīņu valodu, kas tomēr attiecināma uz abiem laikposmiem, lai gan pēdējais bieži vien nonāk sadūrē ar neolatinitāti valodas tīrības un izsmalcinātības apsvērumu dēļ.

Nav brīnums, ka pēdējos gados tiek arvien aktīvāk izdoti gan mācību materiāli par neolatīnisko literatūru, gan mācībās izmantojamas antoloģijas, jo neolatīniskās kultūras pētniecība ir uz viļņa – līdz 21. gs. tā ilgu laiku tikusi atstāta novārtā kā otršķirīga iepretī nacionālajām kultūrām un literatūrām. Par to liecina blīvā dažādu pārskata un uzziņu izdevumu izdošana, piem., visaptveroša un regulāri papildināta „Brill’s Encyclopaedia of the Neo-Latin World” (Ford, Bloemendal, Fantazzi 2014), kā arī mazāka apjoma vispārīgi uzziņu krājumi „A Guide to Neo-Latin Literature” (Moul 2017) un „The Oxford Handbook of Neo-Latin” (Knight, Tilg 2015). Tāpat pēdējos gados universitāšu mācību programmās tiek piedāvāti specializēti studiju kursi par neolatinitāti kopumā, piem., Leidenes Universitātē Nīderlandē – „Reading Neo-Latin Literature” (De Beer 2020) un Kembridžas Universitātē – „Introduction to Neo-Latin Literature” (Taylor [b. g.]).

Antoloģijas un citi mācību izdevumi tiek veidoti, balstoties vairākos principos. Lielākoties tās ir tekstu izlases, kas sakārtotas hronoloģiski, pēc literārā žanra vai kādas noteiktas parādības, piem., reliģiskās piederības – „Jesuit Latin Poets of the 17th and 18th Centuries” (Mertz, Murphy, IJsewijn 1989), tematikas – „The Latin of Science” (Epstein, Spivak 2019) vai reģionalitātes – „An Anthology of British Neo-Latin Literature” (Manuwald, Houghton, Nicholas 2020), vai arī atlasot fragmentus no viena teksta – „Columbus’ First Voyage. Latin Selections from Peter Martyr’s *De Orbe Novo*” (Iacona, George 2020). Šīs izlases var būt gan vienvalodīgas (tikai latīņu avotteksti vai arī tikai tulkojumi kādā tautas valodā), gan divvalodīgas. Tās ir veidotas kā izdevumi grāmatas formātā vai arī pieejamas kā tekstu kopas tiešsaistē.

Vēl viens aspekts, ko var ņemt vērā, cenšoties klasificēt antoloģijas un līdzīgus mācībās izmantojamus līdzekļus, ir palīgmateriālu daudzums un veids. Šajā aspektā antoloģijas vienojošie un atšķirīgie elementi tiks aplūkoti šajā apakšnodalā, izvērstāk pievēršoties atsevišķām antoloģijām.

Tomēr, pirms ķerties klāt atsevišķu izdevumu aplūkojumam, jāmin Toma Hendriksona (*Tom Hendrickson* 2018c) vērtējums par stāvokli neolatinitātē – „[...] even if we did want to teach Neo-Latin, there aren’t a lot of pedagogical resources available.” („[...] pat ja mēs vēlētos mācīt neolatinitāti, nav pieejami īpaši daudz mācību resursu.”³) Jāpiebilst, ka kopumā ar neolatinitāti saistīto materiālu

³ Šeit un turpmāk citātu tulkojumus latviešu valodā ir veicis raksta autors.

klāsts arvien paplašinās, tas uzskatāms par trūcīgu vien salīdzinājumā ar klasiskās latīņu valodas mācību materiālu daudzumu. Kopumā var teikt, ka 1979. gads būtu uzskatāms par laikmetīgo neolatīniskās literatūras antoloģiju atspēriena gadu. Šajā gadā tiek izdotas veselas divas antoloģijas – Alesandro Perozas (*Alessandro Perosa*) un Džona Sperova (*John Sparrow*) sastādītā „Renaissance Latin Verse” (1979) un Freda Nikolsa (*Fred J. Nichols*) „An Anthology of Neo-Latin Poetry” (1979). Tie vēl joprojām uzskatāmi par hrestomātiskiem darbiem un tiek izmantoti arī 21. gs. antoloģiju sastādīšanā kā paraugi. Minēto iemeslu dēļ ir vērts šīs antoloģijas īsi iztirzāt.

Antoloģijā „Renaissance Latin Verse” (Perosa, Sparrow 1979, 331–347) atlasītie teksti sadalīti nodaļās, kuras atbilst mūsdienu Eiropas valstīm, izņemot nodaļu par Dalmāciju, kura arī mūsdienās īsti neiekļautos nacionālu valstu klasifikācijā. Nodaļā par katru valsti ir apakšnodaļas par atsevišķiem autoriem to dzimšanas gada hronoloģiskā secībā. Apmēram pusi grāmatas aizņem itāliešu humānistu darbi (op. cit., 4–322), kopumā 48 autori. Antoloģijā iekļauta tikai dzeja, turklāt visplašākajā žanru klāstā, nevienu no tiem neizceļot kā galveno vai svarīgāko. Autoru klāstā ir gan ierasti autori, varētu pat teikt, neolatīniskās klasiķi, piem., Frančesko Petrarka un Jakopo Sanacaro (*Jacopo Sannazaro*, 1458–1530), gan mazzināmie vai iepriekš nepublicētie, tikai manuskriptos saglabājušies autori, ja sastādītājiem to teksti šķituši ievērtības cienīgi. Katrs piedāvātais teksta fragments secīgi numurēts, autori katram fragmentam piešķirušī pašizdomātu nosaukumu angļu valodā, kas reizēm šķiet pašmērķīgi pārspīlēts, reizēm pat bezgaumīgs. Kopumā šī dzejas antoloģija aptver 338 tekstus, kas ir gan pilnā apjomā, gan fragmentāri, garumā no dažām vārsēm līdz pat vairākām lappusēm. Sniegtas īsas ziņas par katra autora dzīvi un darbību, zemsivītras piezīmēs sniegts katra teksta fragmenta raksturojums. Antoloģijas teksti ir latīniski, savukārt piezīmes sniegtas angļu valodā.

Sastādītāji norāda – lai gan humānisms un neolatīniskā dzeja bija pārnacionāla parādība, tomēr pētījumu, kuros būtu aplūkota visu valstu neolatīniskā dzeja, trūkst (Perosa 1979, xxii), tādējādi attiecīgā antoloģija ir zināms mēģinājums ja ne gluži veikt šādu pētījumu, tad vismaz apkopot tekstus no iespējami vairāk valstīm reprezentatīva līdzsvara dēļ. Tāpat sastādītāji norāda uz tekstu pieejamības problēmu, līdz ar to uzskatīdami, ka tas ir būtisks iemesls piedāvāt panorāmisku antoloģiju (Perosa 1979, xxiii).

Savukārt „An Anthology of Neo-Latin Poetry” (Nichols 1979, iv) priekšvārdā tiek norādīts uz šāda veida tekstu kopuma multifunkcionalitāti: „A work designed to serve excellently as a textbook, this anthology also has much to offer all scholars of the Renaissance.” („Šis darbs, kas lieliski kalpo par mācību grāmatu, tikpat lielā mērā būs noderīgs visiem renesanses pētniekiem.”) Izdevumā teksts ir divvalodīgs (latīņu avots un tā tulkojums angļiski), tas sadalīts divās lielās nodaļās – viena par Itāliju, otra par Ziemeļeiropu –, kopumā iekļaujot 26 autorus (nodaļās attiecīgi 15 un 11 autori). Sniegtas piezīmes par tekstiem, plašs bibliogrāfisko norāžu klāsts, kā arī glosārijs, izvērsts ievadraksts. Atlases kritērijs izvēlētajiem un iekļautajiem autoriem un to darbu fragmentiem ir literārā izcilība (*literary merit*) (op. cit., vii). Iekļauti gandrīz vai tikai pilni dzejoļi vai dzejoļu cikli, ņemot vērā tikai latīniski

sarakstītā izcilību, nevis (arī) nopelnus tautas valodās. Izdevumā tiek saglabātas pirmizdevumu tipogrāfiskās īpatnības, attaisnojot to ar tulkojuma klātbūtni, kas dažādos iespējamajos pārpratumus spēj novērst (op. cit., viii). Savukārt pašiem tekstu tulkojumiem ir mērķis palīdzēt saprast tieši latīņu tekstu, ko var ilustrēt ar diviem citātiem: „The purpose of the English translation is to help a reader to understand the Latin text.” („Angļu tulkojuma mērķis ir palīdzēt lasītājam saprast latīņu tekstu”, op. cit., viii) un „[...] my constant and overriding aim has been to help the reader who has some Latin make his way through Latin [...]” („[...] mans pastāvīgais un galvenais mērķis ir bijis palīdzēt lasītājam, kuram ir kādas latīņu [valodas zināšanas], tikt galā ar latīņu tekstu [...]”, op. cit., ix).

2. *Materia hodierna*

Turpmāk rakstā tiks aplūkotas antoloģijas, kas sastādītas 21. gs., it sevišķi kopš 2015. gada izdotās – šajā laikposmā tās tiek izdotas īpaši daudz. Vispirms jāmin „Anthologie de la poésie lyrique latine de la Renaissance” (Laurens 2004). Tajā ir plašs ievads par renesansi, agro jaunlaiku un neolatīnisko dzeju, kā arī izdevumā iekļautajiem autoriem (Laurens 2004, 7–42). Izdevumam ir arī vairāki pielikumi: hronoloģiska tabula par notikumiem un autoru dzīvi, īss antīkās metrikas ieskicējums, kurā aplūkoti krājumā biežāk sastopamie pantmēri, sniegtas arī piezīmes par antoloģijas tekstiem. Šajā grāmatā iekļauti 36 autori, sakārtoti hronoloģiskā secībā (no Petrarkas 14. gs. līdz franču barokam un 17. gs. vidum), atlasītie teksti sniegti latīniski ar parindeni franču valodā. Šī antoloģija piedāvā iepazīt tikai *lirisko* dzeju (*lyrical poetry*); tādi žanri kā didaktiskā dzeja nav iekļauti.

Kopš 2015. gada dažādi neolatīniskās kultūras un literatūras antoloģiski izdevumi ir piedzīvojuši paisumu. Šo mācību līdzekļu skaitā ir gan divvalodīgas antoloģijas (Korenjak 2019), gan antoloģijas, kurās kā pamattekstis, tā pavadteksts ir tikai latīņu valodā (Minkova 2018). Līdzās antoloģijām šo mācību materiālu klāstu papildina mācību līdzekļi, kuros uzmanība vērsta uz kādām specifiskām neolatīniskās parādībām, piem., zinātnes valodu (Epstein, Spivak 2019) vai Dienvidamerikā izmantoto latīņu valodu no 16. līdz 19. gs. (Williams 2015). Nemaz neminot plašo neolatīnisko avottekstu izdošanu mūsdienās. Piem., sērija „The I Tatti Renaissance Library” („Tatī renesanses bibliotēka”), kuru izdod Hārvarda Universitāte. Kopš 2001. gada sērijā izdotas 92 grāmatas. Ir skaidri redzams (sk. 1. apakšnodaļu), ka neolatīniskā pēdējos gados ir raisījusi pētnieku un mācītspēku interesi, un šī plašā latīņu valodas daļa līdzās antīkajiem un viduslaiku latīņu valodas tekstiem ir kļuvusi par būtisku latīniskā kultūrmantojuma izpētes daļu gan cilvēku kultūrapziņā, gan mācību procesā.

Kā pirmā no pēdējos piecos gados tapušajām antoloģijām jāaplūko Marka Railija (*Mark Riley* 2017) sastādītā „The Neo-Latin Reader”, kurā ievietoti tekstu fragmenti no Petrarkas, kas ir tipisks neolatīnisko antoloģiju sākumpunkts, līdz pat franču dzejnieka simbolista Artūra Rembo (*Arthur Rimbaud*, 1854–1891) skolas laikā latīniski sacerētajiem dzejoļiem 19. gs. nogalē.

Īpatnēji, ka šīs grāmatas izdevēji norāda uz savu neatkarīgo raksturu. Proti, tas ir brīvprātības vadīts darbs, tāpēc neviens par sastādīšanu vai rediģēšanu / koriģēšanu nekādu atalgojumu nesāņem – grāmatas cena sedz tikai izdošanas izdevumus. Tādēļ ne velti grāmatas pasē ir norādīts, ka tekstā var būt sastopamas kādas kļūdas vai neprecizitātes („Large and complex digital editions undertaken with limited means must result in a certain number of textual errors or inaccuracies. For the most part these are apparent, irritating, and do not affect the meaning of the text.” (Riley 2017, iv)) Izdevēji gan uzreiz norāda, ka tas nekādā veidā neietekmē teksta izpratnes iespējas, kā arī lasītāji tiek aicināti norādīt kļūdas un nepilnības, ziņojot par to izdevējiem (op. cit., iv). Izdevumā ir gan ilustratīvais materiāls, kas norāda uz attiecīgā laikmeta vidi, mākslu, grāmatniecību un grāmatu mākslu, kā arī pielikumā piedāvā dažādu humānistu rokrakstu (abās nozīmēs) paraugus. Izdevumā ir daudz zemsvītras piezīmju, kas paskaidro gan teksta filoloģisko, gan kultūrkontekstuālo aspektu. Pievēršoties katram jaunam autoram un darbam, par tiem sniegts īss pārskats. Izdevumā pārstāvēti dažādi žanri, reģioni, gadsimti, kā arī, kas īpatnēji un netipiski sastatā ar iepriekšējām un citām antoloģijām, kā atsevišķa sadaļa iekļauti teksti no t. s. Jaunās pasaules („Latin in the New World”, Riley 2017, 295–366), t. i., teksti, kas tapuši mūsdienu Ziemeļu un Dienvidamerikas teritorijā no 16. līdz 18. gs. Tāpat arī iekļauts īss pielikums par to, kādas ir būtiskākās atšķirības un attīstības pakāpes no viduslaiku latīņu valodas līdz neolatinitātei. Kā min viens no šīs grāmatas recenzentiem Owens (Owens 2017), tad: „The introductory material and the variety and value of the selections could make this book an appropriate choice for inclusion in a graduate survey course in Renaissance or Neo-Latin Latin.” („Ievadmateriāls un [tekstu] izlases daudzveidība un vērtība var šo grāmatu padarīt par piemērotu izvēli iekļaušanai universitāšu studijuursos par renesansi vai neolatīnisko valodu.”)

Kā nākamais jāaplūko mūsdienām samērā eksotiskais un netipiskais Milenas Minkovas (*Milena Minkova* 2018) sastādītais „Florilegium recentioris Latinitatis”. Tajā gan visi teksti, gan viss zinātniskais aparāts (piezīmes, biogrāfijas, ievads) ir tikai latīniski. Grāmatā iekļauti 35 autori, pārstāvēts plašs valstu klāsts un, kā ierasts, pirmais autors ir Petrarka, bet antoloģija tiek noslēgta ar 20. gadsimta itāliešu dzejnieka Džovanni Paskoli (*Giovanni Pascoli*, 1855–1912) dzeju, sakārtojot autorus hronoloģiskā secībā. Sastādītāja gan apgalvo, ka visaptverošas neolatīniskās literatūras antoloģijas līdz 2018. gadam nepastāv, tāpēc ir vajadzība tādu veidot skolēnu un studentu vajadzībām (Minkova 2018, xvi). Martins Korenjaks (*Martin Korenjak* 2019, 19) paša sastādītās antoloģijas priekšvārdā min, ka „[šajā izdevumā] ir patiešām plaša un apgūstamajam priekšmetam mērķtiecīga tekstu atlase, [kas izmantojama] skolās un universitātē” („[...] recht breit gefächerte Auswahl für Universität und Schule”), kam piekrīt arī latīniste Johana Luginā (*Johanna Luggin* 2020, 216): „This volume will be useful to any teacher preparing a class on Neo-Latin texts.” („Šis izdevums būs noderīgs ikvienam mācītājam, kas gatavojas nodarbībām par neolatīniskām tekstiem.”) Par šo izdevumu ļoti atzinīgi izsakās arī tā recenzents Toms Hendriksons (2018a): „But it’s not only a welcome new resource for Latinists, it’s also a model for how to teach Latin, in Latin.” („Tas ir ne tikai gaidīts

jauns līdzeklis latīnistiem, tas ir arī paraugs, kā mācīt latīņu valodu latīniski”) un „Minkova’s Florilegium is a book that has been sorely needed, and it is a rich addition to a field almost destitute of teaching resources.” („Minkovas „Florilegium” ir grāmata, kas bijusi stipri vajadzīga, un tā ir bagātīgs papildinājums nozarei, kurā teju vai pastāv mācību līdzekļu trūkums”). Par godu šādam notikumam recenzents savu izvērtējumu publicējis arī latīņu versijā (sk. Hendrickson 2018b).

M. Minkovas izdevumam līdzīgi veidots ir Hosē Rohas Kareras (*José A. Rojas Carrera* 2017) izstrādātais „*Conspectus litterarum Latīnārum ab antiq̄uis temporibus ad nostram novissimam aetātem, cum flōrilegiō*”. Ar M. Minkovas darbu to vieno valoda – tajā izmantota tikai latīņu valoda. Sākumā ir pārskats par laikmeitiem un autoriem, pēc tam ir sastādītāja atlasīti īsi tekstu fragmenti.

Martina Korenjaka (2019) sastādītājā „*Neulatein. Eine Textsammlung*” iekļauti 46 autori, izdevums sadalīts divās daļās – prozas tekstos (31 autors) un dzejā (15 autori). Identiski M. Minkovai sākumpunkts ir 14. gs. vidū ar Petrarkas vēstuli, savukārt noslēgums – 20. gs. sākumā ar Dž. Paskoli dzeju. Ievadā vispārīgs pārstāsts par neolatinitāti, kurā ietverts arī paskaidrojums par antoloģijas uzbūvi un mērķiem (Korenjak 2019, 19–23). Tekstu tulkojumi ir burtiski, dzejas tekstiem piedāvāti parindeņi. Kā norāda sastādītājs (op. cit., 18–19), šis izdevums vairāk iecerēts plašākai publikai. Norādot uz iepriekš izdoto antoloģiju saturu, M. Korenjaks pamato, ka šajā izdevumā lielākoties ievietoti prozas teksti iepretim iepriekšējo izdevumu dzejas pārsvaram (op. cit., 19). Noslēgumā iekļauts pārskats par metriku.

Jaunākā vispāreuropeiskā antoloģija „*An Anthology of European Neo-Latin Literature*” (Manuwald, Hadas, Nicholas 2020) iekļauta jaunveidotā sērijā „*Bloomsbury Neo-Latin Series*”. Sērijas paspārnē tiks attīstīti divi tematiskie virzieni – „*Early Modern Texts and Anthologies*” un „*Studies in Early Modern Latin Literature*”. Jau pašā sērijas anotācijā teikts (Manuwald, Hadas, Nicholas 2020, iii), ka „*These editions are primarily aimed at students and scholars and intended to be suitable for use in university teaching [..]*” („Šie izdevumi galvenokārt paredzēti studentiem un zinātniekiem kā piemēroti [līdzekļi] mācībām universitātē”), tāpat skaidri norādīts, ka tā izmantojama kā mācību (palīg)līdzeklis. Antoloģijā sniegts samērā plašs ievads, kurā iztirzāts neolatinitātes vēsturiskais fenomens, neolatīniskā literatūra un tās žanri, tāpat arī paskaidroti izdevuma mērķi un mērōgs, kā arī atrunāti izmantotie ortogrāfijas un interpunkcijas principi. Lai gan tiek norādīts, ka ģeogrāfiskais pārklājums ir samērā tradicionāls, tiek izteiktas pietiekami drošas prognozes, ka pavisam drīzā nākotnē būs antoloģijas arī ar Austrumeiropas, Skandināvijas un Spānijas autoru neolatīnisko darbu paraugiem (op. cit., 16). 19 antoloģijā iekļautie teksti atlasīti, lai aprādītu žanrisko daudzveidību, daudzveidības labad piedāvājot 14 atšķirīgu žanru tekstus. Tas uzskatāms par jauninājumu šādu antoloģiju sastādīšanā, tā kā iepriekšējās pievērsās drīzāk vienam žanram vai, līdzvērtīgi pārstāvot prozu un dzeju, nepiedāvāja no tām pārāk plašu žanru klāstu, izņemot M. Railija (2017) antoloģiju, kurā sastopama lielāka pārstāvēto žanru palete sastatā ar citiem izdevumiem. Vēl viens jauninājums ir hronoloģiskais sākumpunkts – tas ir 16. gs., tādējādi ierastais Petrarka atstāts ārpus šī

krājuma. Sastādītāji to apzinās, šādam lēmumam ir arī pamatojums – daži vairākzināmi autori jau iekļauti gana daudzās līdzīgos izdevumos (par to var arī pārliectināties no pārskata šajā rakstā), tāpēc nebūtu vērts vēlreiz atkārtoties. Otra šīs sērijas izdevuma ievadā būtībā atkārtots tas pats, tikai vairāk attiecīgi iztirzājot britu autorus, savukārt izdevuma iekārtojums un komentāri veidoti pēc tādiem pašiem principiem.

Pievēršoties materiāliem, ko patiešām varētu saukt par mācību materiāliem šaurā nozīmē, jāmin Amerikas Savienoto Valstu apgāds „Bolchazy-Carducci”, kas specializējas visu laikmetu latīņu un grieķu valodas mācību līdzekļu izdošanā visu līmeņu šo valodu apguvējiem. Pēdējos gados tiek izstrādāti arī dažādi materiāli tieši par neolatinitāti, tādējādi apliecinot gan šī latīņu valodas laikmeta nozīmības atjaunotni, gan pētniecības interesi. Viens no tiem ir antoloģija un mācību līdzeklis „Columbus’ First Voyage. Latin Selections from Peter Martyr’s De Orbe Novo” (Iacona, George 2005). Šim izdevumam ir gan priekšvārds, gan ievads, gan Kolumba kuģojuma hronoloģija, vairāki tekstu fragmenti, kas papildināti ar piezīmēm par vārdu krājumu, latīņu tekstu un kontekstu, tāpat arī sniegts materiāls ar dažādiem tekstiem, kas var veicināt latīņu valodas apguvi, arī bibliogrāfija un latīņu-angļu leksikons.

Vēl viens no šī apgāda izdevumiem ir R. Apšera-Smita juniora (2015) grāmata „Ecclesiastical, Medieval, and Neo-Latin Sentences”, kurā apvienoti vairāki postklasiskās latīņu valodas laikmeti. Jānorāda, ka šī grāmata ir fakultatīvs papildinājums (uz grāmatas 1. vāka norādīts, ka tā „veidota, lai papildinātu Vīloka latīņu valodu” („Designed to Accompany *Wheelock’s Latin*”)), šķiet, pašai slavenākajai un visvairāk izmantotajai latīņu valodas apguves grāmatai Amerikas Savienotajās Valstīs – „Wheelock’s Latin”. To savulaik sastādījis amerikāņu skolotājs Frederiks Vīloks (*Frederic Wheelock* 1956), un kopš 1956. gada tā piedzīvojuši jau septiņus papildinātus un uzlabotus izdevumus. R. Apšera-Smita juniora papildinošais izdevums sastāv no 40 nodaļām, kas ir ciešā sazobē ar „Wheelock’s Latin” aplūkotajām tēmām un nodaļu izkārtojumu. Uz šī izdevuma didaktisko raksturu norāda kaut vai sadaļa „Suggestions for Using This Book” (Upsher Smith Jr. 2015, xvii) („Jeteikumi, kā izmantot šo grāmatu”), iezīmējot auditoriju, kas būtu latīņu valodas apguvēji un skolotāji. 40 nodaļās piedāvātas atsevišķas ļoti plaša autoru klāsta sentences (jeb izteikas), katrai arī norādīta sarežģītības pakāpe (kopumā piecas pakāpes). Katrai izteikai (sentencei) piedāvāts arī vārdu skaidrojums vai tulkojums. Vēl viena liela sadaļa ir „Locī Immutatī” („Neadaptētās tekstvietas”), kas ir garāki nemainīti avottekstu fragmenti (kopā 16) – gan no Svētajiem Rakstiem, gan baznīcēvu tekstiem, gan citiem viduslaiku sacerējumiem, taču neolatīniskie teksti šajā sadaļā nav iekļauti. Lai gan pats grāmatas virsraksts piesaka plašāku hronoloģisko areālu, pirmais pielikums liecina, ka pamatā izdevums vērsts uz viduslaiku latīņu valodu (arī baznīcas latīņu valoda, pat ja turpināja pastāvēt arī renesansē un agrajos jaunlaikos un saglabāja viduslaikos aprobēto terminoloģiju, drīzāk bija pretstāve neolatīnitātei), tā kā tajā tiek aplūkotas tikai viduslaiku un baznīcas latīņu valodā sastopamās pārmaiņas iepretim klasiskajai latīņu valodai (ņemot vērā, ka šis izdevums ir palīg līdzeklis „Wheelock’s Latin”, kas pamatā māca klasisko latīņu

valodu). Tāpat iekļauts pielikums ar īsām avottekstu autoru biogrāfijām, apgūstamo vārdu sarakstu, iekļauti trīs rādītāji – sastopamās atsaucēs uz Svētajiem Rakstiem, liturģiskajiem un maģistērija dokumentiem, kā arī garīdznieku un citiem neklasiskā laikmeta autoriem.

Tā kā minētā izdevniecība atrodas Amerikas Savienotajās Valstīs, tad nav brīnums, ka uzsvars neolatīniskajos tekstos likts uz tādiem, kas saistīti ar t. s. Jauno pasauli, kuras daļa ir arī mūsdienu Amerikas Savienotās Valstis. 2015. gadā izdots mācību līdzeklis „Latin of New Spain” („Jaunās Spānijas latīņu valoda”), ko sastādījusi Roza Viljamsa (*Rose Williams*). Izdevumā iekļauti seši autori un četri tekstu žanri. Katram tekstam sniegts gan glosārijs, gan atsevišķi tajā sastopamo jaunvārdu saraksts un skaidrojums. Pēc katra teksta ir arī jautājumu sadaļas par gramatiku, vārdu lietojumu un teksta izpratnes aspektiem. Iekļautas arī kartes un attēli. Tāpat arī pievienoti vairāki pielikumi – personu, vietu un jēdzienu rādītājs, vēsturisks laika nogrieznis, runas figūras, dzejas metrika un vienots sastopamo jaunvārdu saraksts, kā arī latīņu-angļu glosārijs. Tekstu izlase sakārtota hronoloģiski saistībā ar aprakstītajiem vēsturiskajiem notikumiem (t. i., vairāku autoru rakstīto piedāvājot pārmaiņus). Izdevums tematiski sadalīts divās lielās nodaļās („Pirms eiropešiem” un „Spāņu ierašanās”, tādā veidā norādot būtisku robežšķirtni Amerikas kontinenta vēsturē), katru attiecīgi sadalot sīkākās apakšnodaļās.

Tematiski sašaurināts izdevums ir arī „The Latin of Science” (Epstein, Spivak 2019), kas pārklāj visus latīņu valodas attīstības posmus no antīkajiem laikiem līdz pat Īzakam Ņūtonam (*Isaac Newton*), ierobežojot tekstu atlasī ar zinātnes vēsturei un zinātniskās terminoloģijas attīstībai būtiskām tekstuālām liecībām.

Savukārt tiešsaistē pieejams Vorikas Universitātes Renesanses pētījumu centra (*Centre for the Study of the Renaissance, University of Warwick*) gan atlasītu materiālu klāsts, gan pieejamo resursu saraksts (piem., lasāmviela iesācējiem un padziļinātiem interesentiem, kā arī saites uz digitālām tekstu kolekcijām – <https://warwick.ac.uk/fac/arts/ren/snls/neolatintexts/>). Šis centrs piedāvā arī jau sagatavotu neolatīnisko brīvpieejas tekstu krājumu, ko izstrādājusi Neolatīnisko pētījumu biedrība (*Society for Neo-Latin Studies*), kas izmantojams neolatīnitātes apmācībā – https://warwick.ac.uk/fac/arts/ren/snls/snls_teaching_anthology/. Šī ir viena no retajām vispārīgajām antoloģijām, kuras sākumpunkts nav Petrarka, bet gan Džovanni Pontano (*Giovanni Pontano*, 1426–1503) (jāmin gan, ka lielākais uzsvars šajā krājumā ir uz autoriem, kuriem lielākoties ir saikne ar mūsdienu Lielbritāniju). Galvenā mērķauditorija ir studenti ar bakalaura grādu (*postgraduate students*). Autori to centušies sastādīt pēc iespējas plašu gan žanriski, gan hronoloģiski (līdz pat 20. gs.). Ievadā antoloģijai teikts, ka atlasītajiem tekstiem sniegta gan vēsturiska, gan kontekstuāla informācija, bibliogrāfija turpmākai lasīšanai, burtisks teksta tulkojums ar piezīmēm, dzejai sniegta arī pantmēri (Knight, Moul 2015).

3. *Ad te iam venio SCHOLA...* jeb Bazilijš Plīnījs neolatīnītātes apmācībā

Pievērsoties vietējai videi, t. i., neolatīnisko materiālu pieejamībai latviešu valodā, kam saistība ar Rīgu (vai plašāk arī Livoniju), jākonstatē, ka šādi specifiski materiāli nepastāv. Tomēr nav tā, ka autoriem, kas saistāmi ar kādreizējo Livonijas un tagadējo Latvijas teritoriju, it sevišķi Rīgu, nebūtu pievērsta uzmanība vispār. Proti, ir izveidots viens mācību materiāls par Baziliju Plīniju vācu valodā. Par zināmiem priekšdarbiem, lai nākotnē būtu šādi materiāli arī latviešu valodā, uzskatāmi Rīgas humānistu neolatīnisko tekstu izdevumi ar atdzejojumiem latviski. Latviešu valodā kopš Latvijas 20. gs. 90. gadiem ir pieejami atsevišķu tekstu tulkojumi divvalodīgos (Augustīna Eicēdija (*Augustinus Eucaedius*, 16. gs.) „Aulaeum Dunaidum” („Daugavas paklājs”, 2014, latviski atdzejojuši Roberts Šestaks un Diāna Fogeļe), Salomona Frenceļa (*Salomon Frenzelius*, 1561–1605) „De vera nobilitate et litterarum dignitate” („Par patieso labietību un zinību cieņu”, 2020, latviski atdzejojis Ojārs Lāms) vai vairākvalodīgos izdevumos (Bazilija Plīnija „Encomium Rigae”, 1997, parindeni veidojusi Ināra Ķemere, latviski atdzejojis Leons Briedis, krieviski – Ludmila Azarova, angļiski – Pēteris Cedriņš, vāciski – Matias Knolls). Tas apliecina, ka neolatīnītātes pētniecība Latvijā virzās kopsolī ar Eiropas kopīgā mantojuma padziļinātu izpēti pārējā pasaulē.

Tātad neolatīnisko tekstu un humānisma laikmeta latīņu valodas apguvē tiek izmantoti arī Rīgas humānistu teksti. Piemērs šādam izmantojumam ir rīdzinieka un livonieša Bazilija Plīnija dzejdarbs „Slavas dziesma Rīgai” (*Encomium Rigae*, 1595), kas izdots 16. gs. izskaņā. Plīnija „Slavas dziesma Rīgai” neolatīnītātes apguvei izmantojais seno valodu skolotājs Mihaēls Fellers (*Michael Feller*, 2014) no Vācijas, mācību materiāls publicēts pedagogiem paredzētā izdevumā „Die alten Sprachen im Unterricht” („Senās valodas apmācībā”). Plīnija teksts piedāvāts kopā ar Eneja Silvio Pikolomini (*Enea Silvio Piccolomini*, 1405–1464), vēlākā pāvesta Pija II (*Pius II*), prozas tekstu „Par Eiropu” (*De Europa*, 1458), kurā no 89. līdz 95. nodaļai aprakstīta tagadējās Latvijas un Lietuvas teritorija.

Par Plīnija tekstu, kuru sagatavojis M. Fellers, sastopama arī viena recenzija (jānorāda, ka tajā gan neprecīzi norādīts, ka Plīnija „Slavas dziesma Rīgai” sacerēta heksametrā, lai gan šis darbs sadzejots elēģiskajā distihā – „Die ausgewählten Texte stammen aus dem in Hexametern abgefassten Encomium inclitae civitatis Rigae metropolis Livoniae des Riga'schen Dichters Basilius Plinius [...]”, Rabl 2005, 39). Tā kā teksts publicēts seno valodu pasniedzējiem un skolotājiem paredzētā izdevumā, tad aprakstīta gan tekstu izvēle, gan kā attiecīgais materiāls būtu lietojams mācību procesā.

Pamatojot attiecīgās tēmas izvēli, sastādītājs norāda, ka kopš 2004. gada Eiropas Savienībai ir pievienotas vairākas Austrumeiropas valstis. Likumsakarīgi tiek uzdots jautājums, vai gadījumā nebūtu vērts tās iepazīt arī caur latīnisko kultūrmantojumu, tā kā ziņas par tām ir pieejamas kopš romiešu laikiem (piem., romiešu vēsturnieka Tacīta darbos), turklāt daudz vairāk informācijas latīniski tiek apgūts par Jauno pasauli, nevis tiešajiem kaimiņiem (Feller 2014, 5). Sastādītājs

min, ka attiecīgā teksta izvēli gan ierobežo daži faktori: apgrūtinātā tekstu pieejamība, kā arī vācu tulkojumu trūkums (op. cit., 5–6). Tiek minēts, ka šajos tekstos arī humānisms Rīgā patiešām parādīts Eiropas kontekstā: „Zugleich zeigt sich die Wirkungsmacht des Humanismus als gesamteuropäischer Erscheinung, können doch ein italienischer und ein livländischer Autor inhaltlich recht problemlos nebeneinander behandelt werden.” (op. cit., 6) („Vienlaikus humānisma iespaida spēks parādās kā Eiropai kopīga parādība, gan itāliešu, gan livoniešu autori [t. i., Plīnijs un Pikolominī – aut. piez.] saturiski var bez sarežģījumiem tikt aplūkoti viens otram līdzās.”). Kā vienu no šiem saturiski līdzvērtīgajiem aspektiem M. Fellers min vēlmi pārvarēt barbariskumu, kas vērojams arī Plīnija tekstā – „Der Text zeigt beispielhaft jene für den Humanismus wesenhafte gesamteuropäische „Suche nach der eigenen historischen Identität jenseits der Barbaren, die einem stets aus dem von Italien aus vorgehaltenen Spiegel entgegenblickten.”” (op. cit., 2014, 7) („Piem. teksts parāda humānismam būtiskos, Eiropai kopīgos „vēsturiskās pašu identitātes meklējumus viņpus barbarisma, kuri lūkojas pretim no spoguļa, kas pavērsts no Itālijas”.”)

Izveidotā mācību līdzekļa ievadā M. Fellers paskaidro, ka Plīnija darbs iekļauts „Citādā atklāšanas” sadaļā (*Entdeckung des Fremden*), kas sastāda vienu no neolātinisko tekstu apguves daļām mācību kursā (op. cit., 2014, 8). Lai gan Plīnija teksts sniegts tāds, kāds tas ir oriģinālizdevumā, M. Fellers (2014, 11) atsevišķas iekļautās sadaļas ir īsinājis (piem., tādas, kurās pārāk blīvi vērojamas atsauces uz klasiskajiem latīņu dzejas autoriem). Pēc ievada tiek piedāvāti materiāli trim paruģstundām, kurās iespējams darboties ar Plīnija un Pikolominī tekstiem.

M. Felleras sagatavotais materiāls uzskatāms par metodisku līdzekli, tā kā tajā salīdzinājumā ar iepriekš rakstā iztirzātajiem materiāliem daudz sīkāk un izvērstāk aprakstīts, tieši kā ar konkrētajiem teksta fragmentiem veidot skolēniem gan gramatisku, gan vēsturisku un literāru izpratni par attiecīgo laikmetu un literāro kultūru. Tā kā materiāls paredzēts ģimnāzistiem, tad iekļauti arī dažādi ieteikumi ar radošiem uzdevumiem saistībā ar tematu un tekstiem (piem., zīmējumi, grupu prezentācijas u. c.).

M. Felleras rakstam kā pielikumi pievienoti konkrēti uzdevumi, kas skolēniem, apgūstot vielu, būtu jāveic. Tie saistīti ar tekstu fragmentu tulkošanu (op. cit., 2014, 18), tabulu veidošanu, kas labāk palīdz saprast tekstus (op. cit., 2014, 19–20). Pēc katra piedāvātā fragmenta ievietoti divu veidu uzdevumi – tādi, kas palīdz labāk izprast teksta saturu (*Inhalt*), piem., jautājumi par ģeogrāfiju, kas parādās 15. gs. un 16. gs. tekstā. Tāpat arī pievienoti ar valodu (*Sprache*) saistīti jautājumi, piem., jāatrod tekstā debespušu nosaukumi, šie nosaukumi jāpārveido nominatīvā, kā arī jānosaka atsevišķu vārdkopu gramatiskā konstrukcija (op. cit., 2014, 21). Kopumā piedāvāti 12 tekstu fragmenti (pieci Plīnija un seši Pikolominī fragmenti, kā arī viens noslēdzošais Petra Roizija (lat. *Petrus Royzius*, sp. *Pedro Ruiz de Moros*, 16. gs. dzejnieks, kurš uzturējies arī mūsdienu Lietuvas teritorijā) epitāfjs). Viscaur materiālam sniegtas divējādas piezīmes par leksiku – apgūstamie vārdi (*Lernwortschatz*) iepretim tekstam, kā arī zemsvītras piezīmēs dažādi gramatisko formu skaidrojumi, veselu frāžu tulkojumi, mazāk zināmu vārdu tulkojumi,

kā arī citas līdzīga rakstura piezīmes. Pēc fragmenta par lietuviešu pagānu dievībām un reliģiskajiem rituāliem labākai konteksta izpratnei piedāvāts arī fragments no Maikla Džordana (*Michael Jordan*), mītu un reliģiju pētnieka, darba par pasaules mītiem (op. cit., 2014, 30).

Tā kā M. Fellerā veidotais materiāls paredzēts skolēniem, tad lielākā uzmanība vērsta uz vārdu krājumu, gramatiku un atbilstošu tekstu tulkošanu. Īsi un vispārīgi aplūkoti arī satura jautājumi, tomēr netiek risināti literāri (tēlainās izteiksmes līdzekļi, atsauces uz antīkajiem paraugiem u. c.) un žanriski jautājumi (savstarpēja salīdzināšana, katra īpatnības utt.). Jāmin, ka tekstu fragmenti no abiem autoriem ir viens otru papildinoši, t. i., tie nevis aplūko vienu un to pašu tematu, bet mijas, piem., tiek piedāvāts viens Plīnija teksts, kurā aprakstīta teitoņu ierašanās Livonijā (op. cit., 2014, 25), savukārt nākamais ir Pikolominī fragments par Livonijas ģeogrāfiju un dabu (op. cit., 2014, 26).

Secinājumi

Kā redzams no rakstā iztīrītā, mūsdienās neolatīniskās literatūras un kultūras pētniecība un tās apguvei pieejamo mācību materiālu klāsts kļūst plašāks un specializētāks. Kā viens no šobrīd plašāk izmantotajiem mācību līdzekļiem ir neolatīnisko tekstu antoloģijas. To sastādīšanas principi ir pamatā līdzīgi, tomēr katrā izdevumā vērojamas arī atšķirības, piem., daži iekļauj tikai tekstus un īsas piezīmes par autoriem un izvēlētajiem fragmentiem, citi savukārt ietver arī glosārijus, kartes, attēlus, ievadus par neolatīniskā kopumā u. tml. aprakstus.

Aplūkotās antoloģijas, pieminētā uzziņu literatūra un aprakstītie mācību līdzekļi kopumā norāda, ka ceļš uz pilnvērtīgiem mācību līdzekļiem neolatīniskās apgūvē ir pakāpenisks. Vispirms tiek izdoti mūsdienām pielāgoti tekstu izdevumi un tekstu antoloģijas, kas savukārt veicina interesi un pētniecību, kā arī specifiskāku un mērķtiecīgāku mācību materiālu izveidi. Jānorāda, ka lielākā daļa mūsdienās pieejamo antoloģiju un jaunveidoto mācību līdzekļu *palīgvaloda* ir angļu, lai gan arvien vairāk šāda tipa darbu ir arī vāciski, franciski u. c. valodās.

Bazilija Plīnija „Slavas dziesmas Rīgai” izmantojums neolatīniskās kultūras un literatūras apgūvē ir pierādījums, ka arī Rīgā tapušie teksti ir nozīmīgas laikmeta liecības, kas paplašina mūsu priekšstatus par attiecīgo laiku un ideju apriti. Tādējādi Rīgas humānistu neolatīniskie teksti ir potenciāls, kas izmantojams turpmākai Rīgas un Livonijas izcelšanai Zinību valstības (*Respublica Litteraria*) kartējuma izšķirtspējas uzlabošanai – „Rīgas antoloģija”, kurā apkopotī un komentēti spilgtākie Rīgas humānistu latīniski sacerētie teksti, būtu ieguvums ne tikai Latvijas kultūras un literatūras vēstures pilnīgākai izziņai, bet arī Rīgas humānistu raitākai atgriešanai starptautiskā aprītē.

Literatūra

1. Centre for the Study of the Renaissance (University of Warwick). *Collections of Neo-Latin Texts on the web*. Pieejams: <https://warwick.ac.uk/fac/arts/ren/snls/neolatintexts/>
2. Cīrule, Brigita, Gorņeva, Ilona. 2020. Antīkā teorētiskā doma un pilsētas slavinājums: recepcijas aspekti Bazilija Plīnija poēmā „Slavas dziesma Rīgai”. *Letonica*. 40, 7–25.
3. De Beer, Susan. 2020. *Reading Neo-Latin Literature*. Pieejams: <https://studiegids.universiteitleiden.nl/courses/103404/reading-neo-latin-literature-occasion-and-intertext>
4. Eicēdijs, Augustīns. 2014. *Daugavas paklājs*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
5. Epstein, Marcelo, Spivak, Ruth (eds.). 2019. *The Latin of Science*. Mundelein: Bolchazy-Carducci Publishers.
6. Feller, Michael. 2014. „Ad quos Romanorum ducum...”. *Die Alten Sprachen im Unterricht*. 61(4), 5–41.
7. Ford, Philip, Bloemendal, Jan, Fantazzi, Charles (eds.). 2014. *Brill's Encyclopaedia of the Neo-Latin World*. Leiden, Boston: Brill. DOI: https://doi.org/10.1111/rsr.12217_1
8. Frencelis, Salomons. 2020. *Par patieso labietību un zinību cieņu*. Rīga: Collegium Humanitatis.
9. Hendrickson, Tom. 2018a. *A Defining Moment for Neo-Latin Studies*. Pieejams: <https://medium.com/in-medias-res/a-defining-moment-for-neo-latin-studies-7d2e28e0be2b>
10. Hendrickson, Tom. 2018b. *Studia Neo-Latina Maturare Coeperunt*. Pieejams: <https://medium.com/in-medias-res/studia-neo-latina-maturare-coeperunt-6c43889d9591>
11. Hendrickson, Tom. 2018c. *Why So Few Of Us Teach Neo-Latin*. Pieejams: <https://eidolon.pub/why-so-few-of-us-teach-neo-latin-3f85eb1984b6>
12. Iacona, Constance, George, Edward (eds.). 2005. *Columbus' First Voyage: Latin Selections from Peter Martyr's De Orbe Novo*. Mundelein: Bolchazy-Carducci Publishers.
13. Knight, Sarah, Tilg, Stefan (eds.). 2015. *The Oxford Handbook of Neo-Latin*. Oxford: Oxford University Press. DOI: 10.1163/22141332-00303008-05
14. Knight, Sarah, Moul, Victoria. 2015. *Introduction. What is Neo-Latin Literature?* Pieejams: https://warwick.ac.uk/fac/arts/ren/snls/snls_teaching_anthology/anthology_introduction_-_vm_and_sk_-_updated_version_sept_2015.pdf DOI: <https://doi.org/10.1017/9781139248914.001>
15. Korenjak, Martin (Hrsg.). 2019. *Neulatein: Eine Textsammlung. Lateinisch / Deutsch*. Stuttgart: Reclam.
16. Laurens, Pierre (éd.). 2004. *Anthologie de la poésie lyrique latine de la Renaissance*. Paris: Gallimard. DOI: <https://doi.org/10.3406/rhren.2007.3010>
17. Luggin, Johanna. 2020. Florilegium Recentioris Latinitatis. *Renaissance Quarterly*. 73(1), 215–216. DOI: <https://doi.org/10.1017/rqx.2019.498>
18. Manuwald, Gesine, Houghton, Luke, Nicholas, Lucy (eds.). 2020. *An Anthology of British Neo-Latin Literature*. London: Bloomsbury Academic. DOI: 10.5040/9781350098930
19. Manuwald, Gesine, Hadas, Daniel, Nicholas, Lucy (eds.). 2020. *An Anthology of European Neo-Latin Literature*. London: Bloomsbury Academic. DOI: 10.5040/9781350157323

20. Mertz, James, Murphy, John, IJsewijn, Josef (eds.). 1989. *Jesuit Latin Poets of the 17th and 18th Centuries: An Anthology of Neo-Latin Poetry*. Mundelein: Bolchazy-Carducci Publishers.
21. Minkova, Milena (ed.). 2018. *Florilegium recentioris Latinitatis*. Leuven: Leuven University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/rqx.2019.498>
22. Moul, Victoria (ed.). 2017. *A Guide to Neo-Latin Literature*. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781139248914>
23. Nichols, Fred. J. 1979. *An Anthology of Neo-Latin Poetry*. New Haven, London: Yale University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0009840X00236706>
24. Owens, Patrick M. 2017. *The Neo-Latin Reader: Selections from Petrarch to Rimbaud*. Pieejams: <http://bmcr.brynmawr.edu/2017/2017-07-07.html>
25. Perosa, Alessandro, Sparrow, John. 1979. *Renaissance Latin Verse. An Anthology*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press. DOI: <https://doi.org/10.2307/2861122>
26. Plinius, Basilius. 1595. *Encomium Rigae*. Lipsiae: Zacharias Berwald.
27. Plīnijs, Bazīlijs. 1997. *Slavas dziesma Rīgai*. Rīga: Latvijas Kultūras fonds, Jumava.
28. Rabl, Jonas. 2015. [b. nosauk.] *Forum Classicum. Zeitschrift für die Fächer Latein und Griechisch an Schulen und Universitäten*. 58(1), 39.
29. Riley, Mark. 2017. *The Neo-Latin Reader*. St. Augustine: Sophon Editor.
30. Rojas Carrera, José A. 2017. *Conspectus litterarum Latīnārum ab antīquīs temporibus ad nostram novissimam aetātem, cum flōrilegiō*. Pieejams: https://www.academia.edu/44322846/Conspectus_litter%C4%81rum_Lat%C4%ABn%C4%81rum_ab_ant%C4%ABqu%C4%ABs_temporibus_ad_nostram_novissimam_%C3%A6t%C4%81tem_cum_fl%C5%8Drilegi%C5%8D
31. Society of Neo-Latin Studies. *Neo-Latin Anthology published by the Society of Neo-Latin Studies*. Pieejams: https://warwick.ac.uk/fac/arts/ren/snls/snls_teaching_anthology/
32. Upsher Smith, Jr., Richard. 2015. *Ecclesiastical, Medieval, and Neo-Latin Sentences*. Mundelein: Bolchazy-Carducci Publishers.
33. Taylor, Andrew. [b. g.] *Neo-Latin 1: Introduction to Neo-Latin literature, from 1350 to 1700*. Pieejams: <https://www.mml.cam.ac.uk/nl1>
34. Williams, Rose (ed.). 2015. *Latin of New Spain*. Mundelein: Bolchazy-Carducci Publishers.

Summary

This article takes a look at the available teaching resources of Neo-Latin culture and literature. The main focus is the Neo-Latin literature, i.e., the textbooks in circulation that are used in classrooms. Other resources for the teaching of Neo-Latin literature have likewise been taken into consideration. The most essential and the most recent ones of these resources has been described and compared in the article. As Neo-Latinity was a phenomenon that at least linguistically united Europe from the 14th century to the beginning of the 19th century, texts were composed and published in Latin also in the former capital of Livonia – Riga. The poet and physician Basilius Plinius, which can be regarded as one of the Riga humanists, produced several works of panegyric and didactic poetry. The most well-known of these works – “Encomium Rigae” (1595) – has been used as a source in the creation of a teaching material of Neo-Latin literature. Due to the virtual obscurity, inaccessibility and lack of

research dedicated to the texts by Riga humanists, this particular case can be deemed an extravagant exception. Thus, the article considers this case – the teaching material produced by the German teacher Michael Feller – and seeks to analyse how the text by Plinius has been employed as a means for teaching Neo-Latin culture and literature.

Keywords: anthology; Basilius Plinius; “Encomium Rigae”; Neo-Latin; Riga humanism; teaching Latin.



Rakstam ir Creative Commons Attiecinājuma 4.0 Starptautiskā licence (CC BY 4.0) / This article is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)